

Малга быжыг чөм суурну тургузары— ам бистиң күженишкенивистен хамааржыр

Совхозта сизен кезилдези

Танды районун «Тилелге» совхозу (директору эш Кара-оол) чеди чылдың ийги чылында чүгө блүүн мал чөм болур сизенин белин 5010 тоннага белеткээр планныг. Оон алдыга совхозтун тараан 300 га жуккураазы чагай үгөн. — Гектар бүтүрүндөн-не ортумаа-биле 300 центнерден өвөш авец ногаан мас- саны ажаап алып дөн хүлээлгезин ажалчынар күүседип шыдаар — деп, кол агроном эш Меньшиков чу- гаалаан.

Амгы үедө ажалчынар 5600 ажыг гектар сизенин кезип өгөлөөн. Оон иштінде тарымал сизен 2030 ажыг гектар. Бу улуг ажалды Ша- балытпа, Хадымга болгап Онгар- Ховуда үш бригадаларга 80 ажыг өгөнчилер, механизаторлар хай- нышкынын чорудуп турар. Совхоз оларга сизен кезер 20 ажыг машы- налыг 8 тракторун, 2 пресс подбөр- шикти, 2 көпчөн бөлүкчүлери, хей санныг граблилерин, 1 сараат тур- гуркучулар болгап өске-лаа ме- ханизмнери быжылга берген. Сизен- чилер июль 18-ге чедир 1400 гек- тар чегин сизенин кестиргеш, 800 гектарын болдурген, 70 тона си- генин сарааттан болгап 60 тона сизенин простеп тыраан.

Совхозта партия организацияны бригадаларга болуун ады агита- торларын быжылгаан. Оларын арзында эштер Дамба, Алы- оол болгап өскө-лаа сизенчилер ортуунда бексаларын, солун но- чулгазын үрүтүчү чорудуп турарлар. Хову тургаларында солунарын, журналдарын чедирин турар, ина- лоэуларын, плакаттарын аскалаан, шыдыра, шапка чегелеп өске-лаа өвөш керекселерин хандырып берген.

Партия организацияны ажалын комитет-биле кады бригадалар, эве- нолар арзында социалистич чарыш- ты калбартакан. Оон түнеленде № 6 бригаданын трактористери Алексеев, Дукур-оол, пресс подборщик өвө- түкчүзү тракторист Бугалдай олар хүн нормазын 120 хуу чедир үрүгү- чү ажыр күүседип келген. А о иш- каш боттарынын онаашкан ажалы- га чукудулуп чорун илереди турар азево начальниги, ухасток агроному Педченко, бригадирлер О. Доржу, Ч. Дамба ишкеш мурнакчылар ула- ма көүдөн турар.

Совхозтун дирекцияны ниитинин малынга чөмөр белеткээрине ма- чынанын киржилгезин хандышып турар. Кадарчылар Очур, Бегалдай олар сизен кезилдеинге идеякелги киржип келген. Өске кадарчылар сизенин-биле 10 муу кезек будук- бурчу чөм белеткээр дугайында ниитинин дирекция хүлээп алган. Чөдөр кезде Советтин күүсюму (ла-

газы эш Даржаа) сизен кезилдеинге болгап мал чөмнин өске-лаа кур- дагыларын белеткээрине суурнуу бүгү чуртташкыларын киржилгези- ни организациястар кемчелерин ба- зап турар.

Индыг болза-лаа совхозтун сизен кезилдеинде чамдык четпестер бар. Иландыга оон эргезинде сизен кести- рер хей санныг машиналарын бол- гап лафеттиг жаткаларын төдөли- деринге тракторлар чедилеип турар. Бүтүрүлгө планы өзугаар совхозка ийи дубулуг 35 тракторларын хан- дырып көрдүнгөн турга, оо ам чү- гө 16 мыдыг тракторларын ажалда- деп турар.

Бо болза Тес-Хем районун кол- хозтарына сизен кезилдеин өгөлөөн- ден бөөр эркен үш беш хонукта (июль 1-ден 16-га чедир) белет- кеттиген сизенин медээси-дир. Районун колхозтарының бо чы- лын мал чөминге белеткее чо- гуу 31 муу тонна сизенинге дүүш- түр беш хонуктап кылган график план өзугаар алып болза, июль 15- ге чедир эркен үш беш хонуктарда 4649,9 тонна, азы ниити планын 15 хуууу белеткетиңе берген турар жуураг.

Жокулашкынын чылдагыны чү- дел? Сизен кампаниянын баштай- гы хүнеринде өгөлөөш бригадалар- да күш-ажалдын организациястын четпес тургустуңагында болгап колхозтарда бар кижжи күжүн, чөп- сөк-керекселерин бо чугула кампа- нияже долу организациятап шыдайлы турарында. Ай кезин ашкыжеге кол- хозтарын сизен шөдөринге ажал- даа чогуту 10 бригадалардан 4 Бригада ажалче үнжөөн. Ам сизен кезип турар 6 бригадаларда ийити- нде 154 колхозчулар, 77 кол ка- зылар, 115 кол-биле сизен бөлөр дымбааштар, аймырлар, ачтынч 12, а тракторнун 8 сизен кестирер ма- шиналары, 92 аыттар ажалдап ту- рар.

Ылангы эркен кыжын 3 муу баш хиле малдарын чудалып алу- рен. «Чодураа» колхозта (даргаз) эш И. Биче-оол, партия организа- циянын секретары эш С. Самдан, кезде Совет даргазы эш М. Енак) сизен кезилдеинин амгы байдалы база багай. Бо чылын белеткее чо- гуу 79 муу центнер сизенин уа- колхозта эркен чартык ай дүргүзү- да дөңгүл-ге 250 центнер сизен белеткетиңен. Иына ийи бригадала 52 колхозчулар, 7 аыт, 3 трактор

«Большевик» колхозта

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районун «Большевик» кезде ажал-агыл арталыин Аа-Бара-Сугда сизенчилери мал чөмн белет- кеп турар. Мында 2 кезек машина- лар бир трактор, аыт-биле кестирер 2 машина, 12 кол кадырларын кес- тирип өгөлөөн.

Совхоз бо чылын 1678 тонна си- генин, 2350 тонна силюсту белеткээр жуураг. Ону тараа ажаап алыш- кынын бенинде доозар дөш ажал күштелген.

Баштайгы хүнерде 250 гектар чегин сизенин кестирген, а оон 215 гектарында 92 тонна сизен ажал азынган азы 16 сарааттар тургу- стунган. Сизен ажаап алышкынын-

да чеди чыл школазынч 54 өөр- никчилери киржип турар.

Тракторист Куулар Уйнукуян хүн- де 8 гектар сизенин кестирерин 10 — 13 гектар чедир күүседип ту- рар. Аыш машинасы-биле кестирип турар Донгаз Багай-оол сизенчилер арзында чарыштың база-ла мурнак- чынык. Булжукчулар Монгуш Аоол, Куулар Баказян, Ондар Чудум-оол оларынч эки ажалын база-ла дем- делгээр чугула.

Колхозтун партия организацияны секретары Монгуш Сенгалдээр СЭКП ТК-ның июль Пленумунун ма- териалдарын сизенчилерге таныштыр- гап.

С. ЛОПСАН.

Калбаа-биле хереглеп турар аларган. Хадымны, тандык болгап оо ыш- каш өске-лаа майдтарын будук-бү- рүлериң чайгы үедө силюстаа чо- гуу. Оларын силюстаары өске но- гаан унштерин силюстаарында шо- лут ылгашсап. Силюстаарында эң чинге—0,75 сантиметрден чоон өзө- гоане унштерин азыр херек. Силю- стаар будукчулаштары узуну 1,5 сантиметрден ашсап кылдыр чөдө- дайтыр кескен турар. Ону ийчад- ды кестиреринге кандыг-лаа онза машина негеттимес, анза сизен кезер машинаны, мал чөми үүрмек- телдирер ДКУ деп машинаны ажыг- лаар. Мында онза чугула чүвө болза бүрү-бүдүктан кылган силюсту хей чок кылдыр дымшталдыр таптаары өске ногаан унштерден берге бооп турарында, оон ийчи будук-бүрүнү- чүлү бөлөп илталып үнес. Оо чору- чү сүт килотозанын силюска чыг- дарына шактык болур. Ийчанаган бир авец силюс салып турар 20 тон- на будук-бүрү массага 2—3 литр силюс ажалдынын салыр болза сүт килотозанын силюска чылдыры дүргөдөр. Ажалын чок болган та- вырында, будук үрөндизин силюс- таварга оо көк сизен, оород куль- тураларынч болгап картофелдин ногаан сывы-биле кады силюстаар. Шах ийчаддыр силюстаар дөңдө дүрүтүг будуктарын көк сизен унш- тер-биле кады силюс кестирер анза машинага кестирер.

Сүт килотоза болза силюсту кы- ры ажык турган үезинде аажок дүргөн өер дүүккө кончуг таарым- чалыг байдалды тургузар, ийчанаг шилостуң кырындагы кады экидир тырмадыр таптавас болза, силюсту ийчидай ханы ийчанаг дүүк ки- рип, чөмин унелги шынарын куду- лалыр. Будук-бүрү чөмнери ону белеткее хуунде хары угла силюстаар. Будук-бүрү чөмнери силюстаарында улуг өвөш, (20—30 тонна кирер хире ишкир) хана- нын ык кылдыр шаккан онгарны белеткее өкч. Силюс онгарын будук- бүрүдөр-биле долдураш, оон кыры-

ажылдап турар. 75 кол кадырлар- ыннын чугула 50 хуууу белеткетиң- ген болгап ажыглаттынмып турары оон-лаа өвөш. 300 хире күш-ажыл кылдып шыдаар колхозчуларын деп кезин мал чөмненин белеткелен- че хаара тузар укжурут турга, ам чүгө 52 кижжи ажалдап турар чо- рук колхозта организацияны ажалын четпезин херечилеп турар.

«Аз-Эрик» колхозта сизен кезил- деинин амгы байдалы оон-лаа до- ра. Ленин аттыг колхозтун Шуур- макта эш Серен-оолта башаткан си- генчилер бригадында ажал санда- рай: бригада кезигүнеринин ажалыг көшүр турары доктаамал авец, кол кадырлары болгап алытын сизен кезер машиналары-биле кезилден үш беш хонук дүргүзүндө чорутуулап, чагыш трактор-биле кестирер чө- дөрин сизенин бөзүн сараат- таарын хожудалып турар. Тургу- стунган сарааттар калжа чок. Силюс алышкыныгыга кайы-лаа колхозтар амгымында кичөөгөй салбайн ту- рар.

Мал чөмненин белеткеленге эргезинде тура организация чөк, «сизен үнжүн маңаар» деп ажал-агылгы авец чоруктар база эркенги ууру- туга, контроль-хыналда чокка сан- мөзгө суур практика багай уружук- чилер болганы 1959 — 1960 чыл- дарынч кыжынында бо районуга кез- дүлгөн болгай. 13164 баш маллар өлүп хорашындан район бүгү чугуан малдарын баш санын өстүреринин 1960 чылдагы планын амга чедир күүсетпезин, колхозтарынч сүт саа- дазы эркен чымын бо үезинде ку- дулаан болгап ийги кварталда өт- ке саткан малдарынч хей кезин ор- тумактап куду күшүгү болган.

Мал чөмненин белеткеленги бү- дүтүлде бо талзы-биле өкч ийит- тирп үндүрүп кааш, оон херек кы- рында күүседизин колхозтарга, бри- гадаларга барып организациястава болгап хынавас практикадан райкуу- сом (даргазы эш Оолак) чыгарып жуураг. Июль 24-те район Советин тоосу сессиянын хүлээп алган ниитинерин күүседизин эки хынап организациястава болза ам район- ын колхозтарына сизен белеткелен- гин байдалы мындыг чөгөнчиг тур- бас ийик. Районунч кезде ажал- агыл инспекцияны (начальниги эш Хундавоп, кол зоотехник эш Панын) бо талзы-биле база өоз-шүшпөн кезелип турарын айтыса чугуу.

Мал чөмненин белеткелен Тес-Хеминч колхозтарына эки чоруда- рынын аргалары бар.

О. МАНДАРЫЙ. «Шынның» корреспонденти.

Сталинград. Волга-Ахтубинск онгарын Сталинград далайында суг- биле долдуруп турар, анза секунда- нын дүргүзүндө 25 муу кубометр хире сугну чаштырып турган. Оон түн- неленде, тодаргайларга ол ажалды чүгө ийи неделезинин дүргүзүндө суг шыгжамырынч үстүкү бөфинге сугнуу деңгези 25 метрден 23,5 метр чыгызын, а Сталинград чоо- гунга барык-ла 2 метр чедир бөдөөн. Чурукта: суг мөңкөзөр плотинанын кеңири. Фото А. Маржаңовтуу. СЭТА-ның фотохроникасы.

12 чылда

Эля Очуровна Даныз-Белек 1945 чылда Сут-Халге Чеди классы кончуг эки дооскам Кы- амдын фельдшер-акшурер школа- зына өөренип кирген. Уш чыл- дың эрткини биладиртпезин, орту- мак тускай эрткини дипломун алгап Сут-Хал районун Суг-Акс- сында кижжи өмөлөгезинге ажал- дап кирипкен.

Эля Очуровна чоңунч кадыкы камгалаар херекке 12 чыл дү- ргүзүндө үзүктө чокка ажалдап келген. Ол ам Чөөн-Хемчик ра- йонун «Искра» колхозта кижжи өмөлөгезинин пунктузунун эргек- чизин. Ол чоңунч кадыкшылы дөш мога чокка ажалдап турар. Кандыг-лаа чыккылама соок, хат- тыг, чыгыты берге дунелерде ча- лаашкандан чөдө ийталап көр- бөөн.

Колхозтун ыракта фермаларына, малчынарына үрүтүчү ба- рып, чоңунч кадыкшылы болгап арып-шөвөр чуртталгазын хай- гараштур турар. Ол—ий-ниитинин ажалында база-ла идеякелген, эркен чылын ай район Советин депутаттыга сонгустурган болгап болдуруп депутат хүлээл- гезин эки күүседип турар. Кол- хозчу суурун арыг шөвери болгап колхозчуларынч культурулук чуртталгазы дөш демсезинч идеякелген эргекчилеринин би- рээзи.

Ч. СЕНДАМЫ.

Дүжүт ажаап алышкынынга шалып белеткенир

Танды районун «Революциянын чалбымы» колхозунун таралары дыка чагай үгөн, гектар бүтүрү- ден-не ортумаа-биле он сестен өвөш авец центнер дүжүттү алып аргалыг болганын колхозчулар өө- рүшкүлүг чугаалажып турарлар.

Бо өлбөк дүжүттү чогуту үезинде- чидир чокка ажаап алып дөш олар чамлык белеттел ажалдарын чоруда берген. Колхозтун 8000 то- на тараа ажаап болур төп шанында ийи сунжыларын Бай-Хаактын та- раа пунктузунун мурнакчы улегери өзугаар өдө тургузап, тараа чүдүрер керекселерин септеп турарлар. Оо шанын августун 1-ге чедир чад дү- жүт хүлээп алырына бүрүн белет- кээрин оон эргекчизин аш Фролов медеглеп турган.

Индыг болза-лаа уш колхозтун ажаап алышкын техникамынч сеп- телгезинде улуг четпестер бар болуп турар. Механизаторларын багытка-

Агитаторларның чөвүлө хуралы

Чоокта чад Улуг-Хем районун Чоокта Шагаан-Арыгга районун агитаторларынч чөвүлө хуралы болуп өрткөн. Анза агитаторлардан алдыга үлетпүр бүдүрүлгелерин, колхозтарын, совхозтун, албан, ор- ганизация чөдөрүнч комсомол ор- ганизацияларынч секретарылары база олурүшканнар.

1960 чылда мал ажалыннын про- дуктуларынч бүдүрерин болгап ону күрүнеге садарын көвүдөдир дуга- ында комсомолчуларынч социали- стик хүлээлгелеринин бири чартык чылда күүседизинч дугайында ВЛКСМ райкомунун секретары эш Ф. Сопулайынч илеткелин чөвү- лө хуралынч киржичилери ды- наан.

«Х Улуг хурал» колхозтун сана-

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Салым-чяанын аныяктарга

Ажылы чоңнар депутаттарынын Тыва область Советинин күүсөкчи Комитети РСФСР-нын культура Ми- нистерствозунун 1960 чылдын ап- тыг, чыгыты берге дунелерде ча- лаашкандан чөдө ийталап көр- бөөн.

Колхозтун ыракта фермаларына, малчынарына үрүтүчү ба- рып, чоңунч кадыкшылы болгап арып-шөвөр чуртталгазын хай- гараштур турар. Ол—ий-ниитинин ажалында база-ла идеякелген, эркен чылын ай район Советин депутаттыга сонгустурган болгап болдуруп депутат хүлээл- гезин эки күүседип турар. Кол- хозчу суурун арыг шөвери болгап колхозчуларынч культурулук чуртталгазы дөш демсезинч идеякелген эргекчилеринин би- рээзи.

Ч. СЕНДАМЫ.

Чарыштын мурнакчылары

Область типографиязынч парлаа- ретинин парлакчылары СЭКП ТК- нын июль Пленумунга челишкенин унжугаар дөш бригадалар арзы- ны социалистич чарышты кал- барташ, июньнун бүдүрүлгө планын ажыр күүсеткен.

Пехтаң бригадалар арзынга кал- барган чарыштынч түнеленде Т. Шеглованын бригадирлерин № 4 автомат машинаныч парлакчылары үш ай улаштыр чарышты бирги че- рин эзелеп келген. Олар бүдүрүлгө планын алдында — 122 хуу.

С. ОЮН.

Бичиilerinн кижизидикчи ажаакчызы

Норбу Бадмыа Эрин районунч «Кызыл сымдык» колхозта урутар ажалынде беш чыл амы ажалдап турар. Ол, бичин чаштарын куль- туртуп, төлеттиг ажы-чагы кижжи- эдилер талзы-биле улуг арга-дуржу-

галык болуп мергежөөн. Норбу Ба- дыма колхозчу илеринин хуудүт- гезинде чаалап алган болгап колхозтун хүндүлөлө самбырында ады кирген.

Н. НАЗЫН-ООЛ.

Будук-бүрү чөмнени канчаар белеткээрил

Область Советининч күүсөкчи Ко- митетининч бо чылдын июль 12-де үндүргөн ниитирин өзугаар обла- стын колхозтары болгап совхозтары бо чымын 37250 тонна будук-бүрү чөмненин белеткээр. ыш будуунун бажы болгап чааң үнүштер мал чөминин чугула куралылар. Оларын анза болун-лаа, силюстаа- даа малга берип болур. Малга чөм кылдыр калбак-даа, тен-даа бүрүдү- ыштарынч бүрүлериң болгап чоо- ну 1 сантиметр база узубу 1 метр чедир чинге будуктары хереглээр. Хадымны, рабанынч чинге будук- тарын эң өкч болгап шарашанын, те- ректич чинге будуктары ортумак чегренич шынардыг чөм болур. Тен бурдуат мыштарын—хадымны бол- гап шивинин чинге будуктары будук-бүрү чөмөр белеткээрине хе- реглеп болур.

Бир авец будук-бүрү чөмненин чамдык белок, үс чиектыг ажык- тик бодумелдерин өске чөмнере оларынч бары-биле денсээр болза, ортумак шынардыг кургап сизенин 1 килограммында 6 грамм белок, 2,2 грамм үс бар турда, хадымны бүртүзүнде 10,5 грамм белок, 4,5 грамм үс, шивинин тен-бүрүзүндө 1 килограммында 10,7 грамм белок, 7,3 грамм үс бар болуп турар.

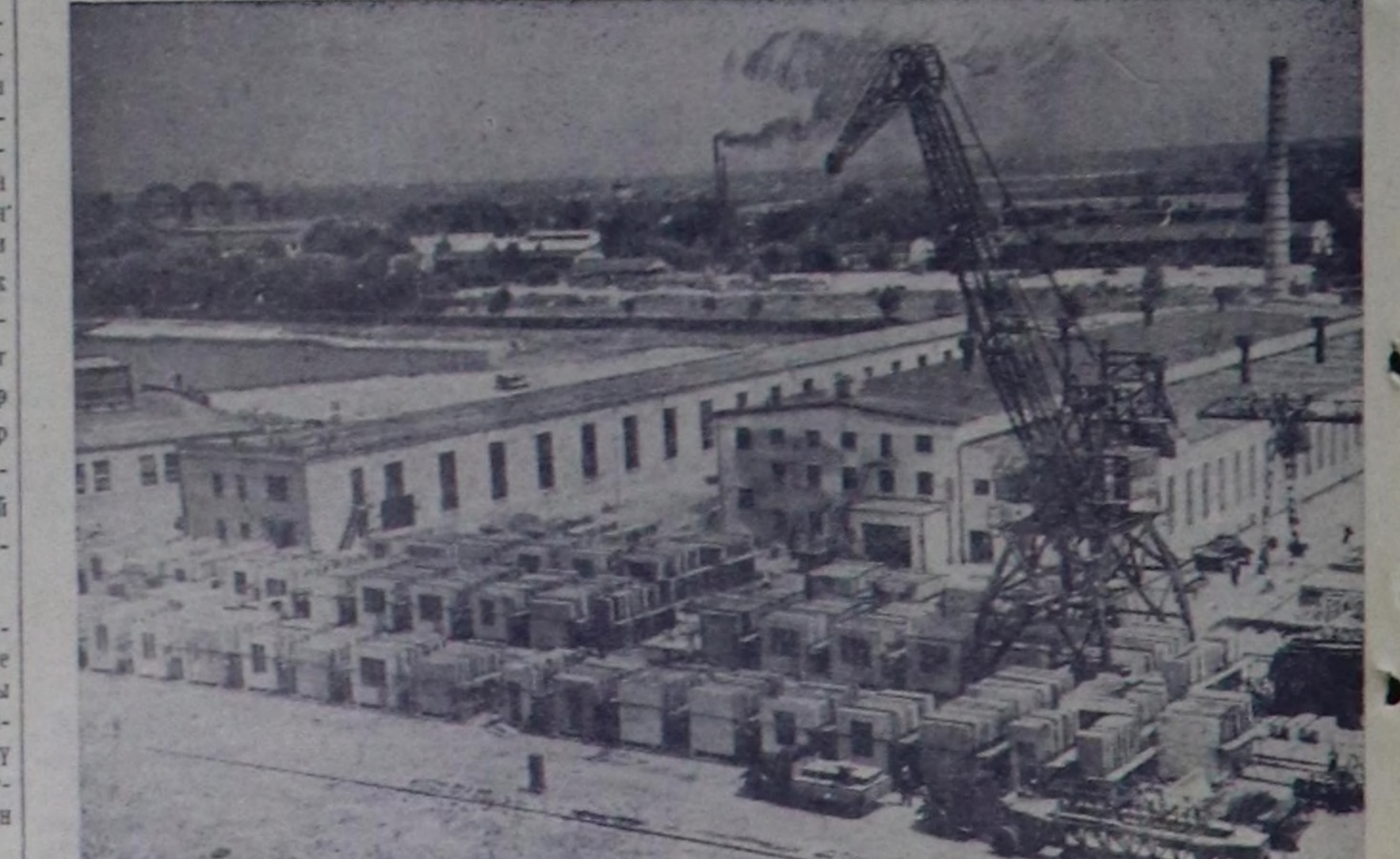
Каротин-биле байлап тен-бүрүлери- ны мийистыг бола мал, хой болгап өшкү база куштар өкч чирлер. Иш дийг чөмин чымын кайы-лаа уелери мал чөмөриң болур. Ону эки- ли үрүмкелдирер талында, тарага холаш, ДКУ-2-ге азы мскалык үрүдүкчи машинага үрүттирер жуураг. ДКУ-2 деп машина бир ажыл хүнүнүн иштінде 600—800 килограмм шивин болгап хадылап кылган будук-бүрү чөмнени үр- мектөөр. Бар дагага хонукта 7 грамм тен-бүрүлүң далганын берип болур. Ол дөрге «А» витаминин талзы-биле витаминен 1 грамм балык үсү-биле денсээр болгап «ртек талзы-биле оортан 40 кат- гап чинк бооп турар. Куштарга, иландыгы кыжын хадым бүрүлери- ден белеткее чөмин бөрге өкч түн- лөдө берип турар. 1,5—2 кг кур- гаткан веник 200—250 грамм кур- гат бүрүлериң болур. Бир хонукта иландыг чөмин кушка 3—5 граммын, чүраган иези хойларга болгап ху- раганнарга 1,5—2 килограммын бээр. Иландыг калбак болгап тен- түрүлери бүгү чугуан малдарын чөм- лөринге таарымчалыг. Олар бөдүн чөмненин болгап унелги «А» ви- та- мининч препараттарын солун турар.

Иландыгы чинге будукчулаш- тарын вениктерин, бүрү далганын болгап үрөндилерин белеткээр- ин алдыга, оортан силюс салып ба- за болур. 1955 чылдан агалаш Ле- нинград областын колхозтары бол- гап совхозтары ыштынч чинге бу- дукчулаштарынч силюс ажалын-

да чеди чыл школазынч 54 өөр- никчилери киржип турар.

Тракторист Куулар Уйнукуян хүн- де 8 гектар сизенин кестирерин 10 — 13 гектар чедир күүседип ту- рар. Аыш машинасы-биле кестирип турар Донгаз Багай-оол сизенчилер арзында чарыштың база-ла мурнак- чынык. Булжукчулар Монгуш Аоол, Куулар Баказян, Ондар Чудум-оол оларынч эки ажалын база-ла дем- делгээр чугула.

А. ТЮТИАНА.

А. ТЮТИАНА.

Фото С. Феоктистова.

Току районун «Совет Үмба» колхозунун саанычы Кол Баянчыг сүт саздааны улам көбүрөөк дөңсөйлөшкөн, алды айларын дүгүтүлдө саар инек бүтүрүндө 787 кг сүтү саяп ап, тус черин саар инек бүтүрүндө чыг дүгүтүлдө 1500 кг сүтү алып дөңсөйлөшкөн чедикчинин күсүдөн турар.

Кол Баянчыг чокто чаа болгон областың малчынар хуралына киржичи болуп чораян.

Чурунта: Кол Баянчыг.

Номчукчулар оон үзүлбес

Бир анык оол даштында «Шагдайың сержантызы» деп бижип каан номчу библиотекаре кыс Саргова же сунган:

— Номчул доостом. Дык-ла солун ном-дур, ам база бир солун номдан берип көрүңөр. Ражма Давынова — деп чугалады.

Сут-Хал районун Сут-Аксы суурун район библиотекасына ажал шайгың сөңүлдө болгон даштылар хунерде номчукчулар улам-на шыгырт дола берген турарлар. Сут-Аксының чурттаачылары оон дел-

гең номчулга залына олтуруп алтам номчултурарыңа болгон оон ном ал номчултурарыңа аныктар. Библиотекаре кыстар Р. Савоэн, Р. Саргова анаа келген номчукчуларың улуг хүндөлдө-биле хүзөп ап, кандыг номнар номчулурларга бо-ла сүмөлөң турар.

Солунарың болгон журналларын чаа номерлерин солдар кырында шевегиң делген каан чытыкылар. Номчукчулар оон үргүлчү үзүлбес.

Х. МОНГУШ.

Колхозчуларның шүгүмчүлөдиг саналдарындан

Биң-Хем районун «СЭКП XX съездин» колхозу ол-ла районуну улуг коллективтик ажал-агымы «Кызыл тараачын» колхозуна Кара-Хаак бригаданы кылдыр каттышкандан бээр шоолу үр үе эртенен турда-ла, мурунда ажал-агымы хоңу-да турган артында кезигүнериниң амыдыралының байдалы дыкка экижөөң. Олар ай санында-ла акша төлөвирин ап турар аларганнар.

— Биш чүстөн хей эвес хой кадарган кижиле айы бир хойгон онаштыр бир рубль 90 копейк алып, оон хойну кадарганнар чогуу хууну немей ап турар. Бис 420 дөңсө кадарган, 800 амыг рубльди ап тур бас-деп, хойжу Ланцаг чугалаан.

гадага келеш, чүтлө Ондумга болгон Кара-Хемге чангыс-чангыс удаа чоран сурагалыг болгон. Олар тураларда хойжуларга ол кзөп көрбөң. Оон-биле кады малчынарда болгон колхозчуларга каржи хажагай ажалыңын ол база илередип турар. Чижэ, чокто чаа хойжу Иланын кыргылда пункттуунга хөми озададып чедирген дөңсө оңу хей түнүгү торгаалга онааштырган. Кара-Хаактан колхозчу А. Седи бичин эвирек чедип келеш, куш-түнүгө амыр ужурлуг акшаың айтырарга оңу 100 рубльге чыга торгаан. Устүндө торгаал акша-хөриңини бухгалтерия төлөвирден тыртып ап турар, а оңу чогул кайнар чарыгаттынны турары билдирмес — деп, колхозчулар Чооду, Ланцаг олар меделөөңөр.

Кара-Хемде бежен амыг бызаларын инектерге чамаштырып эвирекшоан ажал турар Тая Курнеңи оон өнүң ээзи инек кадарчымы Чачылдай олар ай санында-ла муң амыг рубльди ап турар. Кара-Сугда анык инектер кадарчымы Маадырбан 800 амыг рубльди, ол бригаданың яны-бүрү ажаларында быжыгылтылган колхозчулар алды чүстөн хей түнүгү рубльди ай санында ап турарын өөрүшүлүг чугалаажып турарлар.

Бригадир Кунаевич нинти Улутулгазының сулазын, чон ортузуңа кижизидилге ажалын чорударын орунуңа стол артында чагырдурар болгон кижилерге яны-бүрү хөмөөдди торгаал олар практикалыыңа таарымнаанын еске-даа колхозчулар база-ла чугалаажып турар.

Мандыг болза-даа колхозчуларынң үстүндө чедикчинери-биле кады ол каттышкан бригаданың ажалында чамдык четпестерин ам-даа барын мыттапайн эртип болбас. Хамыктын мурунда күш-түнүгөңиниң медаларын колхозтун баштаар черинге үргүлчү чогулуп чедип турарында колхозчулар төлөвир ашазын ай эвизиниң 4—5 хүнеринде алып турган, 20-ге чедир манаар ужурга таваржып келген. Бригада төвүндө 30—40 км ыраак оларда кадарчыларга бо чорук дык таарымчажок болуп турарын Дамсы баңың чайлағарында малчынар хомудан турарлар.

Бо бригаданың колхозчуларының шүгүмчүлөдиг сандарың өрөңин көөрү чугула. Инди илереттинген четпестерин чайладырыңче чон ортузуңа кижизидилге ажалын күштелдиреринге уланган хөмөгөрлер амыр «Кызыл тараачын» колхозтун баштаар черинден шыгын негеттинип турар.

Л. САЛЧАН.

Чагайжып, өзүп орар чаа суурлар

Малды оदारладып семиртир

Бүгү чүзүн малдары баш менди кыш ажыраы болгон олардан хей чаш төдү амыр чайгы үеде эки оदारладып семирткеннен кол хамаржор. Хоолууду чүддерин бо-дуула синирген эки шынарлыг бо-гоан от-сигениң олардага семирткин мады күрүңе садага дензиз алар болгон эвтке өвөш чарыдал үер.

Тес-Хем районун колхозтары бо чыдмн июньдан бээр 194 коданга 97 муң баш бола болгон шээр малдарын тус-түс чайлағарже үндүрүп эгелөөң. Ам колхозтарың одарладып семиртир мадыры О. Шынааның, У. Шынааның сынарында чайлағар. Шуурмакта болгон еске-даа черлерде чайладал турар.

Райкүүссомуну бадылаан планың бэугаар чайгы олардын 3—4 удаа солуп келер, минералдык чөмөр-биле мады хамаржор, хөрегелдин чугула бараанырын малчынарга чедирер, концерт өргүлчү организаастаар дөңсө шыккан хөмөгөрлерин ап чорудары колхозтарын баштаар чедериниң, көдө Советтерниң бо үеде бир кол ажалы болур.

1959—1960 чылдарың кыжынды райоңда мийиңыг бола мадың 7,3 хууу, хойнуң 12,6 хууу, эшхуунуң 9,9 хууу эдген чорук эртең чыдмн чайгында мал чайлағарды шыккын организаастыг эвез эртиргениң барымдазы болур. Эртең чайгы хойжулар Дайың-оол, Чагы-оол, У. Шынааның Кара-Хемге, Санаа, Намда О. Шынааның чайлағарыңа каш удаа олар солуп, хойларын эки семирткин-биле эртең кышты девишөвип хүр эртиргенин районун малчынары билдр болгай.

Мураакчы малчынарың дуржулазы ажыламышан, олардын тус-түс участкарга хуваал алган, еске олардарже көрөңгөң чедир оларга мады эвчөг бэугаар шын оларларын чугула. Мады семирткиннен темерниң агым суугарын ажылаары чугула. Хөдүштериниң, тулазыг чедериниң турум суугарын ишкен малдар яны-бүрү хадварың куртардан арып болур төлөдө, мыдыг суугардан мады чайладыры чугула.

Өл-шыгы улуг болгон малгайың оларларга малды дуңгаларың ка-разын дендин өчүп, дуңгалар аразы, шалары шившиктөш, аскактан болур. Мыдыг таварымыңа ба-

Он ийт чыл бурунгаар амыг Алаак суурнуң турар черинге аыт багаар алаңаш бешиг чок, хараганнар, чашпаннар дүй үңгөн чер турган. Ам мыда Танды районун «Меджей» совхозтун төвү чагыла берген. Чурттагының хей саныг бажынарында алгыда электра станциясы, септелге-техника мастерскаясы, школа, эмгелге, клуб, магазин, аси, почта, хабь бижыяр чер, чунар бажын дөңсө культураның болгон бүдүрүлгөң еске-даа тууглары хей.

Чайгы бойдуруңкайгамчык каас чараш турумыл Алаак суурну дескиңиз каастап турар. Суурну но-гаанчакта. Алаак суурнуң дал ортузун күдү агып чылар буга суу мы-ла олурткан ыштарың ногаан суугары чылар.

Бо чылын Алаак суурга 200 олуттут клуб, 8 ала ишти чурттаар бажынар, магазин, столовая ажыла-га кирер. Анаа стадион болгон куль-тура, дынатылға парыгың тулары планда көрдүңөң.

С. ТАНЫН-ООН.

Дыңнангыр болгаш сагыш-човаачал кижилер

(Редакцияга келген чагааларның допчулалы)

Чөөн-Хемчик районун «Хөрүм-Дэг» колхозунуң төвүнде эмгелге участогу ажитында-ла алаан аларган. Оң эртелекчи Нина Дмитриевна Виноградова ам дөрт чыл амыг үенин ишти-не ажаллап келген, ол — колхозчуларга эелдек, ажалында эл-харысчалгалыг.

Бистин бо анык эчтинис ирак оларларда чурттап турар малчы-нарын аразына медицина тал-лазы-биле лекция, беседдаларын доктаамал кылмы берип турар. Ол ышкан эмгелге черинге чок-та ажаллап кирген анык феь-леп Вая Иригке дуржуламың ол харам чокка дамчыдып берип турар. Бодунун оонашкан ажи-лында Нина Дмитриевнаның эл-харысчалгалымын, ак-сеткилдин, хөй-ниитиниң ажалында илпей-диг кымызаан үелеш көргөң, ук черин ажалчы чөнары оңу ажалчы чөнар депутаттарының область Советинин депутаттыгы сонуп, улуг игелдиг көргүсөөң.

Бо чыдыг өстөрлөгү чагааны Чөөн-Хемчик районунда бижикчи Оорман Доржу редакцияга бижөөң.

Өвүр районун «Торгалыг» колхозтун хойжулары Язээ, Долупай Тумамтарың өг-бүлөң колхоз төвүндө 60 километр амыг ырак черде. Бир-ле катап малчынарың өг-бүлөңиңе берге аймыл диргелип келген, чүд дээрже олардын уруу ар божу-кулга таварышкан. Бир эвес дарый төмөгөр албан болза, кезер эчтиниң дузазын өй-шаанда көргүсөөң болза, багай болуру чайлаш чок дынын келген тур-ган. Колхозтун эчтинэ Анаа Бады-ның, ылангыч райоңиңеленин улуг эчтинэ Валентин Алексеевич Артемуштын билдиги кезип эмнөөңиниң ачыманда ол уруу-нуң амы-гыны алымгың.

Бо дугайын Торгалыг школ-азыңыг башчысы С. Танов, мыда уруугар салында М. Нуулар олар редакцияга бижип турар. Вален-тина Алексеевич билдиги кезер

аичи. Оон ажалын ыраккы өвүр-нүң ажалчы чөнары улуг-беле үелеш турарлар.

«Шынын» бижикчи Виктор Саган-оол редакцияга чоруткан чагааның Балгазын санатория-инде ажаллап турар Галина Ана-тольевна Павловаң дугайында мынча деп бижөөң: Галина Казы-ноорайга эми учулшөвиз чедикчинин дооскан, ыраккы Ты-ваның бо санаторийинге ажаллап кирген. Ол кыс ажалла-ла үр болван-даа бол, дынтыктын-ларга эелдек, дыннангыр, сагыш-човаачал чөрү-биле чоңуң хүд-дуктеңи чаалап алган.

— Александр Иванович бистин Ильяна суурга ажаллап кели-риниң мурунда манаа божула-ның тускай бажыны чок тургу-деп, Кара-Хем районунда С. Мен-дең бижип турар.

— Бодунуң ажал-агымы, инициативтик чөрү-биле Алек-сандр Иванович Агафонов бистин колхозтун төвүңе божуламың бажыны туутуруп, божуур кол-хозчу хөрөөңерге улуг чин-гелдени көргүсөөң. Александр Ивановичтин хайгаары-биле малчын хөрөөңер колхоз тө-вүңе кзөп, анаа чик божуп алып аргалыг болганар.

«Сеткиливистиң ханымыңдан өөрүп четтиргенинши илеретип

тур бис. Ол болза Чөөн-Хемчи-нүң райоңиңелениң ишти э-чтинэ депутат эш Зинаида Степа-новна Галуш, эми сеестралары Мама Повурова, Ульяна Краси-рова олар. Бо ажаллачылар эм-гелге келген чоңа эптиг-өвөл, азыг кижилерни сеиди эж-нзэр дзш боттарыңдан тамза-рышкан бугу чүвени кылпн тур-дарлар» — деп, ол-ла, районун «Искра» колхозта М. Далбаа, «Октябрь 30 чылы» колхозта Л. Чалзап олар бижип турарлар.

Кылан ажалыңа карах кы-зыл, кижилериң калыкшылын экижип быжылаар дзш би-лягериң, өвргөңиңиз бүтүн бе-рип турар эми ажаллачылары областың калык камгала алган чедеринде кайы хей. Чижэ, Ча-дана хоорайга кезер эми Юрий Павлович Шербаковтун, Бай-Тайга районун «Тилмелге» кол-хозунуң эмгелге пункттуңда Анна Чеснокованың, ол-ла район-нуң райоңиңелениң кезер эми А. Н. Геллерниң, Улут-Хем район-ун Бедлар-Кежиг суурга Федо-шер Валентина Мухоманов эки ажалымың, хөй-ниитичи бай-далың дугайы ол районныг бистин көзө бижикчи Оорман С. Монгуш, В. Хөрлү-оол, Б. Сен-дажи, К. Бичин-уруг, С. Самбуу олар редакцияга бижөөңөр.

Чөптүг негелде

Тарыс аржаанта чыл-чыла-ла хей кижилер эменип, анаа азыг келген кижилер өңирп, калыкшылын катап тургузув ап турарлар. Тарыс-та ам 1000 амыг кижиле тур чаа чурттап, яны-бүрү суугарга кирип, өмөншп турарлар. Мында чүтлө бистиниң областан эвек, Совет Эвеле-тинч яны-бүрү булуңарыңдан кел-ген кижилер бэваң бар. Оон агында Моолдан база-ла хей кижилер бар.

Тарыс аржааныңа ажалчы чон шагдан бээр кирип, өмөншп келген, улус боттарының билдир-биле ар-жааның ажаллап келген, ам-даа ол байдал кезер. Ажалчы чөнарың хей барып турарын барымдаал, областың калык камгала килдиз медицина талызы-биле чамдык ду-залчымы аржаанта кзөп турар ки-жилерге көрдүрери чугула.

Бо чайын анаа кзөп өмөншп тур-дар кижилер медицина дузалачы-ны албан, эрги чачыл-биле ботта-рын өмөншп, боттарының шили ал-ганы аржаан-суугарга кирип, ижин турарлар. Тарыс аржааның ам дзө-жөңи областың калык камгала кил-дизиниң холугуна эвек-даа болза, э-мнени турарларга өй-өйдө медицина дузазын көргүсөри чугула. Бо чайын калык камгала килдиз мында ме-

дизиңа ажаллачыл тургустаным доумулаңыг.

Чайгы үеле Тарыс аржааныңа чон хөй-биле кзөп турар чүтө төлөдө, өй-өйдө лекцияларын, илеткелерин кылдыр база чугула. Бо сезонда аржаанта чангыс-даа лекция, илеткел болбас. Бо ажал талызы-биле меди-цина темазың лекцияларын, илет-келерин дынаары эменип, дын-танып турар улус күзөп турарлар. Тарыс биле Кызыл аразыга аггар транспорт доктаамал азыгып турар болганда үе-үеде кино-чуртуктары аржаанта үндүрүп болур арга база бар. Мыдыг түбүжө бо ажалды областың култура эргеледи, кадык камгала килдиз организаастаанын турар.

Салыг дугайында база чугалаа артык эвек. Кунгуртуг сөлөпүү бо чыдын аржаанда салыг организаастап тургоскан. Ол чорук эменип, дын-танып турарларга таарымчалыг бай-далыг берген. Аш-чөмөш ишды-ла үзүктелешкени чокка эчип турар. Солунарың, журналларың садыры практикаларга болза эки. Тарыска кезе ажал-арый продуктун чедирип сады арга «Тере-Хал» колхозта бар дирезинде ону организаастаан.

О. ЛАМА.

Чалгааранчыг бооп турар

Чалгааранчыг бооп турар

Балгазында туберкулез санато-рийинде өсөгү үеде культура-мас-салыг ажаллар чорубастап, лекция, беседа болбойн турарында мыда өмөншп турарларга дык чалгаа-ранчыг. Тускай шалыңың массачы болгон баянстик кижилериниң штаты бор түбүжө, дирекция чери мыдыг кижилерни тыпкан, культура-мас-салыг ажаллар чорударын бо-давайн турар. Азыг улустарга лекция, беседа кылдыр организа-стп болурунун бүтү-ле аргалары бар. Азыг кижилер өмөншкенин чуртун шын салыпайн, кажазыңда Балгазыр суурга оон, концерт көө-

рү-биле кезе чоруптар фактылар чамдыкта болулай болур. Бир эвек анаа массачы болгон баянстик турган болза, кажазыңда сурже баш чоруктар чок болур ийик.

Ол ышкан мыда эмедип турар кижилерин аразыңан Аракча, Гривелов, Логинов олар хөй-ниити-ниң болгон хүр чурмуң үер, ара-галып турар.

Санаторийниң дирекциясы болгон областың калык камгала килдиз массачы болгон баянстик кижилерни тыпкан, культура-мас-салыг ажалдары экижидер үе келген.

Н. ДОПАА.

Ала-чаягаарлаашкында кирген

Тес-Хем районда Ленин аттыг колхозтун туугу бригаданы 6 эвөно-дан тургузтуган. Эвөно бурзуу озадалыг. Индың даа болза ажал чоругарың чок, туугу ала-чаялар-лашкында кирген. Колхоз сууру — Теректи-Хемде Т. Саян-оол удуруткан аныктар эвөноу 2 ала ишти чурттаар бажының туугун кылмы эгелеш ара соксаткан. Ол эвөнола туугулар саяларав. Деңиз бажының туугун еске туугу эвөно колдуну кылмы дооскан.

Күзөгөштиниң удурукан эвөноу койга ийи улуг кажазын туткан.

С. СЫРАТ-ООН.

Кижизидилге ажалы сула

Кижизидилге ажалы сула

станцияга хүнүн көрүп болур. Бел-дүлгөңиң арагалар чорукту органи-заастап турарларын бирээң болза мурунун мал эргелекчин турган үн-дүркен Содуна. Ол ам Баян-Тала хөдө Советтин дарганың ораалчы-ымы. Содуна калаы Мааш база-ла ашадыан чыдып калбас, бир иш-кеңде 5—6 хонук улаштырып кижиле. Барыңда кылдыр маймын 11—12 ажал хүнеринде Содуна-ны өөңте ийи хонук бөлуү арага-лашкын болгон. Оон түнөйлөңдө станцияның хөмүгү кадарчымы Хунашпан арагалга өрттөгөңиң чуга-лаарга-ла четчир, ону ол чок а-жалын чоңу билдр.

Арагалдык шөң-созда кылдыр бо кижилер уруг-дарымың кижизидил-гезинге салгы салыр хамаан чөк. Тарыс оларга багай үегерин ботта-лы көргүзүп, бажы сун турарлар. Чижэ, Оорман Ош-оолдуң кылган чүвөи арага, шөң-созда, чалык, оон огул Кызыл-оол 6-гы кларстан шолазын калган, 1959 чылда стан-цияда маганыны үш удаа оорлааш тууттурган.

Оон-биле казы, хөй-ниитиге ажалыг амык кылбас, ана-ла аыт муңуң алган шаап, топал чорурлар станцияда база бар. Оларын бирээ-зи Куулар Дүгүтү-оол. Ол биче хү-диган чорук дугайың үш удаа шиттерде-лаз, оон кандыг-да түн-өңдө кылбас, харын арагалар, калайын этээр чөрүү дам барган. Оон огул Доржу 7-ти кластан шко-

лазын калган, ийи удаа магазин оор-лааш тууттурган. База-ла мыда чур-тап турар Дуганыч дээрлет оңу ажаллашас, харын-даа хоолу-дурку болдп, чүтү канчалар ирги деп көр-гар түлдөн база болуп турар бол-ган мыда шагданың участок төлө-зи эш Сүндүбүң багай ажаллап турарында. Устүңдө илереттинген четпестерге тамарыштыр мындыг айтыртыгы салыры чөптүг болур ийик.

Чадына көдө ажал-агыг дуржула станцияның ишти кол-лектив калык болгон ажал-ишчи. Оон директорунда эгелеш совет дзди, ортумк школларга кижизидил-генип, өрөгөнг, тускай эртемни-лер эвөш эвек. Коллективте мындыг четпестер бар турга олар чүтү кө-рүп турары? Станцияның хире бичи коллектив хамаан чөк, муң-мун кижилериг бүдүрүлгөң канчал коммунист күш-ажылың бүдүрү-лгөң деп эр шөң деңсөжип, хары-нда ол атты чүс-чүзү-биле чедип ап турар деп?

Мен болаарымга, станцияның ажалын коллективиниң иштинге кол-лективниң ажалды чө-птүг дөңөлөгөң чедир күдүрери мында партия, профивеле, комсомол организаастарында шыгын негет-тинип турар.

М. МОЛЧАНОВ.

Малды оदारладып семиртир

Бүгү чүзүн малдары баш менди кыш ажыраы болгон олардан хей чаш төдү амыр чайгы үеде эки оदारладып семирткеннен кол хамаржор. Хоолууду чүддерин бо-дуула синирген эки шынарлыг бо-гоан от-сигениң олардага семирткин мады күрүңе садага дензиз алар болгон эвтке өвөш чарыдал үер.

Малды оदारладып семиртир

Бүгү чүзүн малдары баш менди кыш ажыраы болгон олардан хей чаш төдү амыр чайгы үеде эки оदारладып семирткеннен кол хамаржор. Хоолууду чүддерин бо-дуула синирген эки шынарлыг бо-гоан от-сигениң олардага семирткин мады күрүңе садага дензиз алар болгон эвтке өвөш чарыдал үер.

Малды оदारладып семиртир

Бүгү чүзүн малдары баш менди кыш ажыраы болгон олардан хей чаш төдү амыр чайгы үеде эки оदारладып семирткеннен кол хамаржор. Хоолууду чүддерин бо-дуула синирген эки шынарлыг бо-гоан от-сигениң олардага семирткин мады күрүңе садага дензиз алар болгон эвтке өвөш чарыдал үер.

Малды одарладып семиртир

Бүгү чүзүн малдары баш менди кыш ажыраы болгон олардан хей чаш төдү амыр чайгы үеде эки оदारладып семирткеннен кол хамаржор. Хоолууду чүддерин бо-дуула синирген эки шынарлыг бо-гоан от-сигениң олардага семирткин мады күрүңе садага дензиз алар болгон эвтке өвөш чарыдал үер.

Малды одарладып семиртир

Бүгү чүзүн малдары баш менди кыш ажыраы болгон олардан хей чаш төдү амыр чайгы үеде эки оदारладып семирткеннен кол хамаржор. Хоолууду чүддерин бо-дуула синирген эки шынарлыг бо-гоан от-сигениң олардага семирткин мады күрүңе садага дензиз алар болгон эвтке өвөш чарыдал үер.

КОНГОДА БОЛУУШКУННАРГА

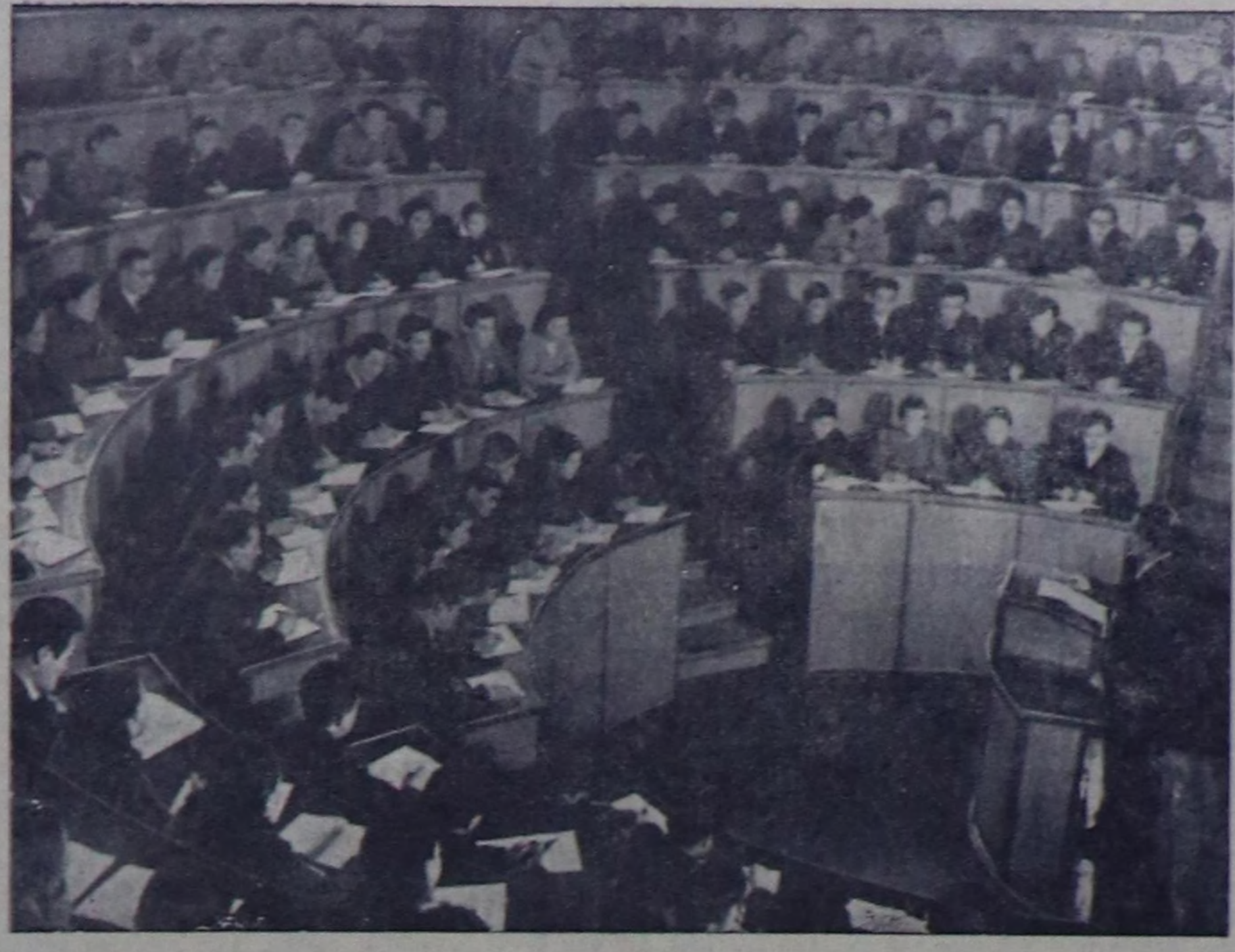
Конго Республиканың чазанын шиитпири

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс агентствосунун корреспондентинин Леопольдвилде дамышып турары болза, Конго Республикага дуаалаар база ында тургу турар белгы шериглерин ундур ойлалар төлөздө ССРЭ-дөк африк-азий блоктун өскө-дөө бир чуртуван дуаа дээр деп шиитпири Конго Республиканың Министрлер Чөвүлөшү 20-ге үндүргөн.

Министрлер Чөвүлөшүнүн июль 20-дө хүдөө алганы меделелин Конго-нуң премьер-министри Лумумба болу-

нун кылган парламта конференциянынга номчуп динаткан. Уж медел-деде Конгога дуаа чөлдөрүн болгаш ында тургу турар белгы шериглерин ундур сымарына дуаалаарын ССРЭ-дөк африк-азий блоктун өскө-дөө бир чуртуван дээр деп апар деп чугалап турар.

Дуааламчы дугайында бо дилек болза, кайы-даа блок-биле Конгогун политикти харызанын туудуэи ол эвес дээрин Министрлер Чөвүлөшү айткан.

Моод Арат Республиканың Улаан-Баторда хүрүнениң Чойбалсан аттыг университетинде лекция номчуп турары.

Белгы чазактың дайынзырак үүледишкиннеринге удур

БРЮССЕЛЬ. (СЭТА). Анык Конго Республикасы калың-берге хүнерин чурттап артап турар. КНО-нун Аймык чок чорук Чөвүлөшүнун Конгодан белгы шериглерин ундур дугайында шиитпири түрүбүз, Белгыяның чепсектиг агрессияны үргүчүлөшүшөт. Бир муң амыг куралар парашииттер болгаш шериг-дөөлү күштеринин солдаттары дайынга бузулуп белгилерди тургустунган.

политикасы депшилгелиг белгы парламта шынгыны буруу шаап турар. «Чөптүг чорукче чүткүлдү хөдөө артыраалы. Дайынзырак австрияларын болдурбаал»—деп «А Газа» солду бижзеп.

«Белгы солдаттарың чаа-чаа улуг болуктери Конгоже чорудуп уламчыланыш болуп турар чорук дээрге чуртта байлады болгаш дүшкүрлүк чорукту күштелдирер дээрин балдигир-дир»—деп «Драпо Гуж» солду болдурду ээлтөөдө бижип турар.

Хөй-ниитиниң негелделериниң ачызында

БРЮССЕЛЬ. (СЭТА). Конго Республикасың чазанын, делегейниң болгаш Белгыяның хөй-ниитиниң Конгодан Белгыяның чепсекти күштерин ундур дугайында шиит-пириг негелделериниң түңгелинде

Леопольдвилде девискеринде туруп турар белгы шериг кезектери Конгогун ишти райондарында боттарынын баазаларыңче дедир чоруй барган турарын июль 20-ге уж кер-ниң парламталы динаткан.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

- ГСЧП ТК-ның чазанын бузуар Герман Демократия Республикада чед берген Японияның Коммунист партиясынын ТК-ының секретарияны чегжитү Итара Ионзхарын ГСЧП ТК-ның бири секретари Валтер Ульбрихт хүдөө алган.
- Энир чылын Румынияга 59 муң инжениер салынтып турган. Анык немештир 60 чылы РУР-нун улус амыг-агымы 380 анык түскү эртем-нигерин алган. Румын амыгдын партияның III съездинин директиваларын бузуар инжениерлериниң санын 1963 чыда 80 муң чедирери көрдүгө.
- Бүгү делегейниң демократия агымдарынын федералык Куба чактыктын динзөө Кубага уруулар албан черин тургузар деп шиит-пирилоз.
- Берлинде күрүне операнын башкында тускы күресчилеринин болгаш амыг күчүмүнү булар ой-чакыларың Роберт Шуман аттыг конкурту болуп турар. Бида Совет Эвилели, КУР, Болгария, Чехословакия, Румыния, Франция, АКШ, Финляндия болгаш ГДР-биле калды 14 чурттардан келген 36 анык ирмалчылар болгаш 9 хөгжүмчү болук кир-жил турар.
- Каир радиосуң дамычанын бузуар алырга. КАР-ның президентин Насер болгаш Сирия районун күүсекч чөвүлөшүн дарагы Нур Эд-дин Кахаллин Каттышкан Араб

- Республиканың оралакчы президентининге томбулаан дугайында чарлык үндүргөн. Президент Абдель Насернин база бир чарымында КАР-нын национал хуралынын чегитүнеринин санын 600 кижи: оон иштинде Египет райондан — 400, Сирия райондан— 200 кижи болур кылдыр доктааткан.
- Каттышкан Араб Республиканы дамыкы керекти министри Махмуд Фази Будавештинде чыны чорулкан. Чоруур деп тургаш Махмуд Фази-нин журналистерге меделелин болза: Булалыңга болуучу чоруп турган мунун үзүндө ВУР-нун удурут амыгдалчылары-биле ужурашкып, олар-биле делегей байдалынын айтыр-гыларың болгаш КАР биле Венгриянын арасында харыздаларын дугайында беседаларын чорудар ар-лык болду. Министр ийн чурттар-нын арасында харыздаларын көг-жүдөлине сеткил алганын илерет-кен.
- Францияда «ССРЭ—Франция» нититалаң кегитүнери — совет турар чоруп турар. Оон составында эртемнин, уран чүгүлдү болгаш култураның көсү чөтө амыгдалчы-лары бар. Совет туристер Марсель, Ницца, Арль, Эвкс, Нион деп хоорай-ларга баргылаан. Уж хоорайларга «Франция—ССРЭ» нититалаңга ол черлерде салбыраларын кегитүнери-биле олардың чыгып ужурашыш-кынары болуулаан.

Япон компартияны меделгели

ТОКИО. (СЭТА). Японияның Компартияның Президиуму меделеп парлам, мыда Ижиданың чаа Ки-сияны политиканы уламчылар, чуртуу милитаризаатар болгаш империализмни катан тургузарын ордоджыр дээрин айткан. Меделгеледе чугалап турары болза, Японияны милитаризаатарыңче орукту Носидга болгаш улуг моно-полистиг капиталга амыккан күш-теринин дузам-биле тургустунган Ижиданың чааа дээрге Носида—Ки-сияны чазактарың караңгыме дем-лейшкөк чазак болур.

Тамбронияның чааа дүшкен

РИМ. (СЭТА). Бүгү Италияны шы-ва алган антифашистиг шимчөөшкни-нин күчүдүг негелдееинте мындаш-пайы, Тамбронияны чааа июль 19-та дүшкени динаттыган болгай. Кедегей фашистер күштер-биле Тамбронияны чазанын амык кады амыгдалгызың болдурган политикти амык Италия оюлгу хүнерде дийк шыгышыраа турган. Тамбронияны христиан демократтар-дын тургустунган чааа парламенти-ге шиитпир үндүрерге фашистер партияга хамааржып турар депутаттарыңды демекчери, социал-демократтардан, социал-демократтардан, либералдардан болгаш республиканчылардан төлөөчилери-биле парламентиң хөй кезиниң болуу туруларың дугайы база дугургуштунган. Иччалгаш итали хөй-ниитиниң каленчөөшкни бол-дур турган фашистер болтуе-шикниң анык киреийин барган.

Вашингтонда шугулаашкын

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Белгы шериглериниң ундур сымарына дуа-ламчы чөргүзери-биле совет шериг-лериниң чааа деп Конгогун чазан-ның шиитпирлериниң дугайында байтайгы меде Вашингтондуң ал-бан-дугулаадыг кижилеринге «де-вертер шугулаашкыны» болдурган деп Ассессмент Пресс агентствосунун корреспондентин Вашингтондан меделген. Корреспондентиниң айт-каны болза, күрүне департаментизи-нин удуруткуч амыгдалчылары ол чаа чүгүлдү чугалашкып көр дөш дүвү-далаш-биле чөвүлө улурды чымдырлар болгаш премьер-ми-нистр Лумумбаның шиитпирин тай-малырыларын ачызында ой-талаанар.

Чурттуң бүгү-ле булуңнарындан

- ★ Испанияның парламентиңи-нин чазанын бузуар харым аян-чорукту кылып, анык барыч чораз ССРЭ-нин Дээди Советиниң төлөөлери Рейкьявикте Москвага эл келген.
- ★ Улуг автоматиканың Куба-нда бири тудуу — завод-ав-томаттын дерилгезиң өле болган таарыштыр тургузары дозулагат дугайы Красноводардан келген динаткыда чугалап турар. Уж чаа будурдулгени амыгдалгызың дуржуламы өгөлөө.
- ★ Эң улуг комсомолчу тудуг ларын бирөөсү болур Гайны (Оренбург область) тудууда кез-жөөки металлургия техникуму ажыттыган.
- ★ Адыжан областың Исабек районда Сталин аттыг мол-хозта Социалистик Күш-ажылдыг Маалдыры, ССРЭ-нин Дээди Советиниң депутаты Шермат Юсупова удурткан, уж көдө амык-агы артелиңиң савадын бузуар дөди өөрдилге чөлдөрүн күр стипендиатарың фондусу тур-густунган.
- ★ Мианканың автоматиктиг оруктар заводу күчүдүг, он ады уштарлыг агрегат станогунун дуржуламы хөвирин кылып үндүргөн. Ол болза автоматиктиг деп-дөски төдөлүшкниң бузуар ажылдар. Уж станокка он ады кире яны-буру ажылдарын чору-дуп болур.
- ★ Елманка суурда (Куйбышев область) участок өмнелгезиниң чанында областа байтайгы көлө, малгаш-биле чынып өмнөр өм-нелге чери ажыттыган. Ол өм-
- ★ Сигенден витамин далганын удуруткуч агрегаттын баш-айгы хөвирин Литвада улус акыл-агы чөвүлөшүн будурду-елеринге кылып белегезен. Ону лангыс кижилер башкаар. Уж машы-ла шахта-ла витаминериниң 80 түзүт хөдөө артып калыр арга-дыг, 400 килограмм далганы кылып үндүргөн.
- ★ Ставрославск областың Йо-новск районда дагыг Верх-ней суурдун чогууда чүлө Совет Эвилелиде эвес, харым-даа Ев-ропада эң улуг болуп турар тис-теп ынашты кадалап өстүрүр чер тургустунган. Шагда болза эң лөптөгөй турган уж тис деп машы кончуп ковар апарган бол-ш ам чүлө Карпат дагларын айларынды бойдустан турасмаалы болуп артын.
- ★ РСФСР-ниң дем флорудун министрствозунун төд конструктор бюрорунга тускый эртемниге-ли кемте чоруту чыгы суудууңуң чаа хөвир — 600 тонна чыгы чүдүрү күчүдүг баржаны чогаат-кан. Ону керамзитобетондан кыл-ган алгы-агы кезектерден чыгы кылыр. Мыдаг демир-бетон бар-жаны кылыгыңа база-ла ол кире чыгы дамыр металлдан кыл-ган баржаны будурдериңге хөдө-лөр металлдан ийн катан эвөөш металлын ажылап турар.
- ★ Ставрославск демир-бетон кымылгар заводунда бажың студа-рынның өң улуг четин туткан.

Шүүде оюннар эгелөөн

Бүгү бөмбүүдүң таламы-биле об-лазка бири чер даш шүүде оюн-нар эгелөөн. Мыда шупту 8 коман-далар ыркып турар.

Июль 20-ле Каз-Хем районун бүт бөмбүчүлөшкниң болгаш «Дин-чы» командаларың ужуражыш-кыны 7:0 санга диванчолуларын тилелгези-биле төнгөн. Каз-Хеминиң спортчулары мячкөк кол-биле үш катап дөңкөш, үш улуг шииттар-генер.

Даразында Таңды болгаш Ба-рыны-Кемчи райондарынын коман-далары ойваан. Таңдынын ойлачы-лары болуун удураныкчыларың бу-

Ю. МЫЛЬНИКОВ.

Редакторун оралакчымы Д. О. БЕГИЗИ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

- БАГҮВ
- «ВЛКСМ-ниң 30 чылы» (улуг залга): уруугар кино-чурум—10 шаг-та; «Төрүн чуртундан ырактар» («Влали от Родини») — 12, 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шагтарда; биче залга: «Кининиң салым-чолу» («Суб-ба человек») — 5, 7, 9 шагтарда.
- «Каз-Хем»: «Адыр Ушанов» — 11.15 шагта; «Баштайгы ужура-жышынын» («Первое свидание») — 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шагтар-да.
- «Восток»: «Сөөлү болгаш баштайгы хүн» («День последний, день первый») — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шагтарда; мычаарга 1.15 шагта— «Ийн онеаның чажыды» («Тайна двух океанов»).
- Саата кино-тантрага: «Орус сувенир» («Русский сувенир») — 5, 7, 9 шагтарда.

„Кубаның улузу дүжүп бербес болгаш саттынмас-даа“

ГАВАНА. (СЭТА). Кубаның пре-мьер-министр Фидель Кастро телеви-деине болгаш радио дамыштыр деле-гернөй чыге чугалаан. АКШ-тын агрессия үүледишкеринге хамаарыш-тыр комудалын Куба америк күрүне-лер организациязыга эвес, харын КНО-нун Аймык чок чорук Чөвүлө-штинге киргениниң журуун ол та-ймалырылаан. КНО дээрге америк кү-рүнелер организациязыга болдурга, делегейин дийк калаак органы-дыр деп Ф. Кастро чугалаан. Бүгү деле-гейниң күрүнелери КНО-да төлөөлө-тинген. Бир-тө Каттышкан Штаттар-биле маргалда чоруп турар болган-да, Латин Американы чыгырчы болуктеринге АКШ-тын салдарын бар-ымдалап көр чөдө; америк күрү-нелер организациязыга ол мар-галдааны чугаламы берген үедө Ку-ба таарыкча чок байлаа кирген тур-гуп болур ийик, чүте дээрге Кат-тышкан Штаттар ол организациязга болуучу бүгү салдарын амыгдал бол-тур болгаш харын амыгдал-дөө ту-рар болгай. Чөгүм-на харын моюн ужуруна ол айтырыгы чугалашкып хөвөр Каттышкан Штаттар КНО-дан америк күрүнелер организациязыче шилчилди бөврин чүткүлдү турар деп Фидель Кастро чугалаан.

биле оларның өп-сеткил каттыш-тырылааны үрөврин күзөп турар деп Фидель Кастро меделгезен. Кубаның дайын турары шынгыч чорутуң күзүңге удураныштыр туржур дөш Каттышкан Штаттар болуучу аша шодайын ажылдарын күзөп турар. Оон уламчыл АКШ болза болуучу моралы талаш-биле аштарышкыны минип көрүп турары ол деп Кастро чугалаан.

Кубадан салдып алыр чыгырын кеңешчин кызыр дугайында Кат-тышкан Штаттарның хөдөө алган шиитпирлеринге доктааткан, ол ба-зымын ийн анык уткаалын Кастро айткан. Бирөөде, ол ажарлааш-кының дузам-биле АКШ болза экономиканың талашыңа Кубаның чедилишиниң табырадыр; база ийде, Латин Американы чыгыр бу-дурч турар өскө чурттарын сонур-гал, АКШ-ны Кубадан салдып алы-рын ойталаан чыгырин ол чурттар-дан салдып алырын оларга саналдып турган, ол чурттарын Кубага үлүр сүдүзүнүн киржичилери болдур-рын боюаны ол.

Кубага үлүр АКШ-тын агресси-я үлүгедишкенини уламчы түрү-бү, ол үлүгедишкени делегейниң канды-бир органына чугалажып көр ужурунун дугайында латин-америк чамдык чурттарын чыгыр-чыларын аксында өскө бөзүн үнүп көрбөз деп Фидель Кастро медел-гезен. Кубага үлүр агрессия болган

Сауд Аравиясында национализиасташкын

ДАМАСК. (СЭТА). «Аль-Алия» сол-ду Джидадан келген диндигиңниң парлам турар, мыда чугалап тура-ры болза, Сауд Аравияның пре-

мьер-министри Эндр Фейсал Кызыл далайду турар Джидадан дай-лай өргөлени национализиасташ дугайында доктаал үндүргөн.

болгаш чаглактакчымы кылдыр чар-лап, Латин Американы болуучу ко-лония талаш-биле хамаарыламында чери болдуруп ай турары ол. Ол докт-ринаның дузам-биле АКШ Латия Америкага дөрбөчи үлүгедишкери кылдыр өргөн болуучу сегирин азырын күзөп турары ол деп Кастро медел-гезен. Иччалга-дөө Монроның докт-рина-ның АКШ-ның чарлааны ышшап, шаа-ла мыдыг өрге-биле Латин Аме-риканың удустарының хостаалга-мын дугайында болуучу доктрина-нысты чарлап турар бис.

«Бозмиз» жураалды Венесуэла-ның алып черинде чаштына берген директору Кедедонун чоралашчы, сат-тының чорунуң дугайы чугалап тургаш, коммунизме уду чор-руктуң шырыңамы-биле чыгынын алгаш, төрөң чуртун болгаш рево-люцияны хөрөндө саттынмы, өскө-керип чорутуң орунда туруп ай турар мыдыг кижилер Кастро сый-галды илереткен. Куба болза Совет Эвилелиден болгаш коммунизмден чалча хамаарылда кире берген дөр-бөчү кылдыр чугалап турар Ке-делер сөөлү он-он чылдарда АКШ-тын агрессияның чыгы болуп кел-ген болгай. Агрессорлар харын бис-тин дигте турар. Чөгүм-на харын бо агрессорларын орун дугалаар, бир-тө олар Кубага уду агрессианы өгөлөөдө чөгүм-на харын оларгы уду кечеглерин алыр ужурут.

Монроун ирип-чыдан доктрина-ны ам Каттышкан Штаттарнын чардааны — ол дээрге Латин Аме-риканың удустарының дорамчылы-дыр. Оон уламчыл АКШ болуу Ла-тин Американы дөди шиитпирчези

Кансиниң библиотека техникумунче өөрдөп чорудары-биле областың культура өргөлөп өөреникчлер чып турар.

Өөриниң хуусалы ийн чыл. 10 класс билгилг кижилер и өөрдөп чорудар. Хүдөөп алырын акзаменин Кызыл хоорай-га чорудар. Өөриниң чоруду күзөп кижилер июль 25-тен орай эвесе даразында документилерин кадр калдыгыне кирер ужу-рут.

Аттестат, билдириминиң, автобиография, медицинаң № 286 шынылгасы, 4 фото-чурум, школадан азы сөөлү амыгдал турган черинден характеристика.

Тыва автономнуг областа конкурстан кандык 15 олутту бер-ген.

Областың культура эргелги.

СУТТУ ЧУГЛЕ ХАЙЫНДЫРГАШ ИЖИҢЕР !

Сүт кудар савагыны дыйк колдыр чуңгар

Простоквашаны чугле хайыңган сүттен кылыңар

Багай чүгдүңган савага сүт доран-на ажыыр

Чү сүтте туберкулез-туң азы бүрчеллестуң микробтары бар болур

Сүт-биле өттүрүп каан пөс-биле шыпкаш, Азы соок суглуг савага турускаш СУТТУ КАДАГАЛААР

Сүт—кадыкшылдың үндөзүн !

Тыва областың санитар-чырдыкчыны бажың.